

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

ЛИТВИНЕНКО ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

УДК 378:[37.091.12.011.3-051:796]:001.895(043.5)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ
ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ**

Спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ) Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Докучасва Вікторія Вікторівна,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри дошкільної та
початкової освіти (м. Старобільськ).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Сапожников Станіслав Володимирович,
Університет імені Альфреда Нобеля,
професор кафедри педагогіки та психології
(м. Дніпро);

кандидат педагогічних наук, доцент
Беспарточна Олена Іванівна,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
доцент кафедри психології, педагогіки
та філософії (м. Кременчук).

Захист відбудеться 27 вересня 2018 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.03 у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка Міністерства освіти і науки України за адресою: 40002, Сумська обл., м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України за адресою: 40002, Сумська обл., м. Суми, вул. Роменська, 87.

Автореферат розіслано 27 серпня 2018 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Ю. Кудріна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Трансформаційні процеси в українському суспільстві, пов'язані з інтеграцією у європейську спільноту, й обумовлені цим активні зрушення в економічній, політичній, соціальній, в інших сферах суспільного життя зумовили гостру потребу в оновленні вищої інженерно-педагогічної освіти, мета якої – підготовка фахівців, котрі здійснюють професійно-педагогічну діяльність на основі ґрунтовних інженерних та педагогічних знань і вмінь самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних професійних і життєвих ситуаціях, здатні до професійного розвитку, саморозвитку і самовдосконалення. Значною мірою успішне вирішення фахових інженерно-педагогічних завдань залежить від рівня володіння інженером-педагогом знаннями й уміннями з основ професійно-педагогічного проектування, що дозволяє успішно трансформувати педагогічну ідею в технологічну послідовність професійних педагогічних дій, які відповідають конкретному очікуваному результату. У зв'язку з цим важливо здійснити науковий пошук змісту, методів, форм та засобів формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців окреслена в Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 р. (2012 р.), у Законах України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про професійно-технічну освіту» (2005 р.), у Комплексі нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти (2005 р.), у «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.), у «Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 рр.» (2014 р.), у Концепції розвитку інженерно-педагогічної освіти в Україні (2007 р.), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.) та інших державних національних програмах та постановах.

Фундаментальною основою дослідження є наукові праці з питань методології неперервної освіти (В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.); теоретико-методичних засад професійної підготовки фахівців (С. Батишев, В. Беспалько, А. Верхола, Б. Гершунський, А. Киверялг, І. Каньковський, Л. Лук'янова, П. Лузан, А. Нісімчук, В. Петрук, В. Радкевич, А. Хуторський та ін.), зокрема, підготовки інженерів-педагогів (С. Артюх, А. Ашерів, В. Безрукова, Н. Брюханова, І. Васильєв, А. Джантіміров, Е. Зеєр, О. Коваленко, В. Кулешова, П. Лузан, О. Макаренко, Л. Тархан, О. Щербак, Т. Яковенко та ін.).

Проблемі формування професійної готовності до педагогічної діяльності присвячені роботи Н. Кузьміної, О. Мороза, А. Міщенко, Н. Ничкало, О. Пехоти, І. Подласого, В. Семиченко, В. Сластьоніна, С. Сапожникова, О. Семеніхіної, О. Семеног та ін.

Особливості професійної підготовки інженерів-педагогів висвітлено у працях В. Бажутіна, В. Безрукової, О. Белової, І. Васильєва, О. Коваленко, Н. Кузьміної, М. Кухарева, М. Лазарева, Ю. Лук'янової, А. Маленка, А. Мелецінека, Г. Стайнова, Н. Ерганової та ін. У наукових працях проаналізовано специфіку формування професійно-педагогічної спрямованості інженерів-педагогів (О. Ганопольський, 1996), організаційно-педагогічні умови адаптації майбутніх інженерів-педагогів (С. Гура,

2004), формування педагогічних знань і вмінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі навчання комп'ютерних дисциплін (Є. Громов, 2007), теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю (Р. Горбатюк, 2011), організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічних навчальних закладах (О. Романовська, 2011), специфіку професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів до проектування одягу засобами інформаційних технологій (М. Скварок, 2015), особливості формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій (О. Потапчук, 2016).

Цінність представляють дисертаційні дослідження, у яких розкрито особливості психолого-педагогічного проектування виховного процесу (О. Коберник, 2000), особливості підготовки майбутніх вчителів гуманітарного профілю до педагогічного проектування (Т. Подобєдова, 2005), теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем на засадах міждисциплінарного синтезу (В. Докучаєва, 2007).

Разом з тим у вітчизняній педагогіці відсутні комплексні дослідження з проблеми підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Теоретичний аналіз результатів науково-педагогічних досліджень, вивчення практичного досвіду підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей дозволили виявити низку *суперечностей*, зокрема між:

- потребами суспільства в інженерно-педагогічних працівниках, які володіють високим рівнем компетентності у галузі проектної діяльності, та реальним станом підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування;
- необхідністю цілеспрямованої підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування та недостатнім теоретичним обґрунтуванням цього процесу;
- потребою в підготовці майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування та відсутністю методичного забезпечення формування у студентів знань та вмінь з основ педагогічного проектування.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична розробленість і практичне значення, необхідність подолання означених суперечностей зумовили вибір теми дослідження «Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося у межах кількох науково-дослідних проектів, які виконувалися на замовлення Міністерства освіти і науки України на базі Луганського національного університету імені Тараса Шевченка та Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка: при виконанні теми «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (номер державної реєстрації № 0117U004904, 2014-2017 рр.) автором досліджено складові готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування; за темою «Використання інформаційних технологій в освіті» (номер

державної реєстрації № 0111U005734, 2011-2015 рр.), здобувачем розроблено критеріальну основу для визначення рівнів готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 11 від 27.05.2011 р.) та узгоджено рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук (протокол № 6 від 14.06.2011р.).

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, теоретичній розробці та експериментальній перевірці моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Відповідно до поставленої мети в дослідженні визначено такі **завдання**.

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування в педагогічній теорії і практиці, розкрити сутність професійно-педагогічного проектування.

2. Уточнити сутність, структуру готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування; визначити критерії, показники та рівні готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

3. Розробити і теоретично обґрунтувати модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

4. Експериментально перевірити ефективність розробленої моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези були використані такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз, узагальнення, систематизація філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ЗВО, дисертаційних робіт з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми; класифікація, систематизація та узагальнення наукових даних для дослідження сутності і структурних компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування; моделювання – для обґрунтування й розробки моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, виявлення педагогічних умов, які сприяють підготовці майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування;

– *емпіричні*: діагностичні (опитування, спостереження, бесіди, анкетування, тестування) – для з'ясування результативності педагогічних умов формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування; вивчення педагогічного досвіду щодо професійної підготовки інженерів-педагогів; експертна оцінка – для отримання незалежних оцінок досліджуваного педагогічного явища; вивчення результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів – для

з'ясування їх ставлення до формування готовності до професійно-педагогічного проектування; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) – для перевірки результативності моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування;

– *статистичні* – аналіз отриманих даних за допомогою методів математичної статистики й засобів комп'ютерної техніки (пакет аналізу MS Excel, IBM SPSS Statistics 21) – для обробки та інтерпретації результатів експерименту.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження є у тому, що:

– *уперше* цілісно розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, яка складається з цілепрогностичного (мета та прогноз), концептуально-методологічного (методологічні підходи, принципи, педагогічні умови, компоненти готовності до професійно-педагогічного проектування), дидактико-методичного (зміст, методи, форми, засоби та етапи процесу формування готовності до професійно-педагогічного проектування), програмно-організаційного (критерії, показники, рівні готовності до професійно-педагогічного проектування та інструментарій), аналітико-коригувального блоків (вимірювання й оцінка результату та коригувально-розвивальні заходи); визначено критерії, показники та рівні (низький, середній, високий) готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування;

– *уточнено* сутність готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування (як цілісне, стійке, інтегральне утворення особистості, що підпорядковується цілеспрямованому формуванню сукупності проектувальних знань та вмінь і знаходить прояв у взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентах) та її структуру (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практично-діяльнісний, акмеологічний компоненти);

– *набули подальшого розвитку:* наукові уявлення про сутність та принципи професійно-педагогічного проектування майбутнього інженера-педагога; теоретичні положення щодо змісту професійно-педагогічного проектування майбутнього інженера-педагога; підходи та методики підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні і впровадженні навчально-методичного забезпечення для підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, що охоплює програму спецкурсу «Професійно-педагогічне проектування в інженерно-педагогічній освіті», навчальний посібник «Професійно-педагогічне проектування в інженерно-педагогічній освіті», дидактичні матеріали та індивідуально-дослідні завдання.

Теоретичні положення й висновки дослідження можуть бути використані у процесі фахової підготовки інженерів-педагогів. Матеріали дисертації можуть бути корисними для розроблення змісту освітніх програм підготовки майбутніх інженерів-педагогів ЗВО, нового покоління підручників і посібників; а також для магістрантів, аспірантів, докторантів у процесі роботи над науковими дослідженнями. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого

вдосконалення теорії і практики вищої професійної освіти, при викладанні майбутнім інженерам-педагогам циклу педагогічних дисциплін, спецкурсу «Педагогічне проектування», у процесі виконання завдань виробничої практики, у діяльності студентських наукових гуртків. Зміст, форми і методи проектно-педагогічної діяльності можуть бути використані у системі підвищення кваліфікації і перепідготовки інженерно-педагогічних кадрів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів вищої інженерно-педагогічної освіти – Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 1/2026 від 22.04.2013 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1896/1 від 18.09.2017 р.), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-17-820/1 від 24.10.2017 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/47 від 20.09.2017 р.), Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 18-25/25 від 10.10.2017 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-65/919 від 07.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача у працях, написаних у співавторстві, здобувачеві належать розгляд питання змісту, сутності та структури акмеологічного компоненту готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування [10], а також розробка й опис моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування [12].

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були представлені для обговорення на наукових, науково-методичних та науково-практичних конференціях та семінарах різних рівнів. Зокрема, на міжнародних: «Професіоналізм педагога в контексті європейського вибору України: якість освіти – основа конкурентоспроможності майбутнього фахівця» (Ялта, 2011); «Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогіки і психології» (Львів, 2012); *всукраїнських*: «Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (Суми, 2010); «Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Теорія і практика» (Артемівськ, 2012); «Реалізація компетентнісного підходу в системі професійної освіти педагога» (Євпаторія, 2012); «Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції» (Хмельницький, 2012), «Актуальні питання теорії та методики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців» (Хмельницький, 2013).

Матеріали дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедр педагогіки та інформатики, науково-методичних семінарах Лабораторії використання інформаційних технологій в освіті, також на засіданнях вченої ради фізико-математичного факультету Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (2015-2017 рр.).

Публікації. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено в 22 публікаціях автора (серед яких 20 – одноосібних, 10 – у фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 1 – у світовій наукометричній базі Index Copernicus, 1 – науково-методичне видання). У співавторстві опубліковано 2 аналітичні дослідження.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (304 найменувань, із яких 18 – іноземними мовами), 11 додатків на 63 сторінках. Дисертація містить 28 таблиць, 16 рисунків.

Загальний обсяг дисертації становить 302 сторінки, із них основний текст – 185 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

В **анотації** дисертації подано узагальнений короткий виклад її основного змісту та стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення.

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів, особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертації.

У *першому розділі* **«Підготовка майбутніх-інженерів педагогів до професійно-педагогічного проектування як наукова проблема професійної педагогіки»** – представлено результати аналізу стану розробленості проблеми підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування у педагогічній теорії і практиці, розкрито сутність професійно-педагогічного проектування, зміст готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

На основі аналізу законодавчих документів, вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з'ясовано, що під впливом соціального замовлення підвищується роль інженерно-педагогічної освіти, яка забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації викладачів фахових і загальнотехнічних дисциплін для закладів системи допрофесійної, професійно-технічної та вищої професійної освіти.

На підставі узагальнення й систематизації наукових джерел (В. Болотов, І. Васильєв, С. Демченко, І. Каньковський, О. Коваленко, П. Кубрушко, М. Лазарев, А. Маленко, Л. Назарова, Л. Тархан, В. Томашенко, О. Щербак, Н. Ерганова та ін.) окреслено особливості й функції інженерно-педагогічної діяльності: гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні, методичні, виробничо-технологічні, діагностичні.

Аналіз та узагальнення наукового доробку вітчизняних та зарубіжних учених (С. Баєв, В. Безрукова, І. Васильєв, Е. Зеєр, Г. Карпова, А. Маленко, О. Потапчук, Е. Решетнікова, Н. Чапаєв, Н. Цирильчук та ін.) дали змогу уточнити зміст поняття «інженер-педагог»: це компетентний фахівець, котрий здійснює проектування, конструювання та реалізацію освітнього процесу в установах професійної освіти з урахуванням специфіки й тенденцій розвитку освітнього простору.

Сучасний інженер-педагог інтегрує функції майстра виробничого навчання і викладача загальнопрофесійних та професійно-практичних дисциплін, генерує ідеї з різних галузей знань педагогічної науки та інженерії, комплексно оперує міжпредметними категоріями, виконує професійну діяльність на основі знань щодо інноваційних процесів у педагогічних та інженерних системах.

У розділі подано аналіз наукових праць щодо феномену «професійно-педагогічне проектування» (В. Безрукова, В. Беспалько, Е. Бондаревська, І. Волков, Н. Грохольська, Я. Дітріх, Д. Джонс, В. Докучаєва, О. Заїр-Бек, О. Коберник, І. Коновальчук, В. Коротов, Е. Коваленко, А. Лігоцький, О. Мороз, Т. Новикова, І. Подласий, Т. Подобєдова, В. Попов, Е. Решетникова, В. Сластьонін, М. Суртаєва, Ю. Чернова, О. Щербак, В. Штейнберг, В. Юсупов, Н. Яковлєва та ін.). На основі використання теоретичних методів аналізу, систематизації та узагальнення широкого кола наукових джерел *професійно-педагогічне проектування* визначено як об'єктивно складну багатоступінчасту діяльність педагога, що пов'язана зі створенням моделей педагогічних систем і процесів різного рівня і втілюється як низка послідовних етапів та дій: *прогнозування* (оформлення ідеї проекту: що, де, коли необхідно зробити, щоб створити проект), *моделювання* (створення моделі: як, за яких умов буде створено проект), *конструювання* (створення цілісної конструкції: коли і в якій послідовності створюється проект, чи є в ньому відхилення, у чому причини, що потрібно зробити, щоб попередити їх появу) та *апробації* (упровадження проекту: яким є кінцевий результат проектування, де і як можливе використання проекту в майбутній діяльності).

Таким чином, у процесі аналізу визначено, що *підготовку майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування* доцільно спрямувати на: а) формування у майбутніх інженерів-педагогів *мотивів* до професійно-педагогічного проектування; б) формування *базових (інженерних та педагогічних) знань і вмінь* у процесі фахової підготовки; в) формування *специфічних (проектувальних) знань і вмінь* інженерів-педагогів на матеріалі дисциплін професійної підготовки з урахуванням змісту спеціалізації інженерів-педагогів; г) забезпечення *адекватної самооцінки* майбутніми інженерами-педагогами рівня сформованості проектувальних знань та вмінь і корекції процесу їх самоформування.

Проведений науковий аналіз дозволив визначити *готовність майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування* як цілісне, стійке, інтегральне особистісне утворення, що підпорядковується цілеспрямованому формуванню сукупності проектувальних знань та вмінь і знаходить прояв у взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентах (мотиваційно-ціннісному, когнітивному, практично-діяльнісному та акмеологічному).

Мотиваційно-ціннісний компонент включає мотиви, цілі, потреби до набуття та здійснення професійно-педагогічного проектування, самовдосконалення, самовиховання, саморозвитку, формування необхідних ціннісних настанов, стимулювання творчого прояву інженера-педагога у професійній діяльності.

Когнітивний компонент охоплює сукупність інженерних та педагогічних знань та вмінь, важливих в інженерно-професійній діяльності, умінь здійснювати професійно-педагогічне проектування. Формування такого комплексу знань та вмінь сприяє розвитку професійно важливих якостей, необхідних для виконання різних інженерно-педагогічних функцій і проектувальної зокрема.

Практично-діяльнісний компонент формується як комплекс проектувальних знань і вмінь, що свідомо набутий шляхом активного засвоєння змісту майбутньої інженерно-педагогічної діяльності і є особистісно значущим.

Акмеологічний компонент є сукупністю знань, умінь та здібностей до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти за допомогою професійно-педагогічного проектування загального і фахового розвитку.

Таким чином, у розділі подано розв'язання першого та частково другого завдань дисертаційного дослідження, а також побудовано основу для вирішення третього завдання дослідження.

У *другому розділі «Науково-методичне обґрунтування підготовки майбутніх-інженерів педагогів до професійно-педагогічного проектування»* надано теоретичне обґрунтування моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, а також розкрито методичні особливості її реалізації.

З урахуванням методу моделювання, результатів аналізу педагогічних і психологічних досліджень, наукових досліджень В. Докучаєвої щодо алгоритму проектування інноваційних педагогічних систем розроблено модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування (рис. 1).

Перший блок моделі – *цілепрогностичний блок* – передбачає чітке визначення цілей та завдань психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, а також бажані результати щодо сформованої готовності у студентів до професійно-педагогічного проектування.

У *другому – концептуально-методологічному блоці* – визначено низку методологічних підходів. Доведено, що реалізація моделі вимагає комплексного застосування положень *аксіологічного, компетентнісного, системного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, синергетичного та акмеологічного підходів*. Важливий аксіологічний підхід, оскільки особистий світогляд та цінності є основою формування цілей і завдань професійно-педагогічного проектування, визначення показників результативності цього процесу, а також головні напрями його вдосконалення. Концепції компетентнісного і діяльнісного підходів забезпечують організацію освітнього процесу підготовки майбутніх інженерів-педагогів у контексті їх професійної діяльності.

Використання системного підходу дозволяє інтегрувати різні аспекти підготовки майбутніх інженерів-педагогів у єдине ціле. Особистісно орієнтований підхід створює оптимальні умови для розвитку у студентів здатності до самоосвіти, самовизначення, самостійності й самореалізації з урахуванням їх попереднього досвіду, індивідуальних особливостей, специфіки навчального матеріалу в конкретному освітньому середовищі. Насамперед це стосується мотиваційно-ціннісного компонента готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Синергетичний підхід характеризує особистісний розвиток інженера-педагога і як поступовий процес, і як процес, що супроводжується суперечностями й забезпечує свідоме формування комплексних базових і специфічних знань та вмінь у майбутніх інженерів-педагогів. Акмеологічний підхід передбачає залучення інтелектуальних резервів особистості дослідника для продуктивного розв'язання професійних завдань у галузі проектування.

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування

Визначено, що формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування має ґрунтуватися на *загальнодидактичних та специфічних принципах, зокрема:*

1) соціально-зумовленого оновлення ціннісних засад професійного мислення сучасного інженера-педагога;

2) діагностико-прогностичного підходу до вимірювання значущих індивідуально-психологічних якостей особистості майбутніх інженерів-педагогів;

3) проблематизації змісту підготовки майбутніх інженерів-педагогів в аспекті професійно-педагогічного проектування;

4) спрямування середовища професійно-педагогічного проектування, що створюється в академічному просторі ЗВО, на професійно-творчий саморозвиток майбутніх інженерів-педагогів.

Третій – *дидактико-методичний блок* – моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування передбачає підбір цілеспрямованого *змісту* на рівні спеціальних дисциплін, на рівні навчального матеріалу зі спеціальних дисциплін та змісту виробничої практики. До основних *форм* організації освітнього процесу майбутніх інженерів-педагогів належать лекції, практичні, індивідуальні заняття з дисциплін професійної підготовки з урахуванням змісту спеціалізації інженерів-педагогів, самостійна робота, виробнича практика, тренінги, спецкурс «Професійно-педагогічне проектування в інженерно-педагогічній освіті», семінари.

Провідне місце у формуванні готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування належить таким *методам* навчання, як круглий стіл, дискусія, професійно-орієнтовані ігри, презентації, метод проектів, метод вирішення задач, метод ситуаційного моделювання, аналізу конкретних ситуацій, діловим іграм, мозковому штурму. З-поміж *засобів* виділено навчальні посібники, програми, тестові завдання, мультимедіа.

Окреслено етапи процесу формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Зміст діяльності студентів на *початковому етапі* (I – II курси) формує чітке уявлення про сутність педагогічної діяльності інженера-педагога та сутність професійно-педагогічного проектування, сприяє створенню й розвитку у студентів мотивів до оволодіння професією інженера-педагога, спонукає їх до опанування інженерними та педагогічними знаннями й уміннями.

На *перехідному етапі* формування готовності до професійно-педагогічного проектування (III курс навчання у ЗВО) майбутні інженери-педагоги опановують інженерні та педагогічні знання й уміння щодо майбутньої професійної діяльності, набувають досвіду проектувальної діяльності.

На *визначальному етапі* майбутні інженери-педагоги оволодівають проектувальними знаннями й уміннями, проходять практику в освітніх установах в якості майстра виробничого навчання та класного керівника, займаються самоосвітою. Значна увага приділяється формуванню знань з основ проектування педагогічної діяльності (діяльностей „викладання” і „учіння”), технологічних основ професійно-педагогічного проектування, об’єктів професійно-педагогічного проектування (проектування системи теоретичного, практичного навчання,

позанавчальної діяльності студентів, навчального процесу як цілісної системи, окремого заняття, навчально-педагогічних ситуацій, індивідуальної педагогічної системи).

Під час виробничої практики майбутні інженери-педагоги опановують навички планування, моделювання, проектування організації та контролю навчально-виховної діяльності педагога, специфіку роботи викладача спеціальних дисциплін та класного керівника.

На *етапі спеціалізації* майбутні інженери-педагоги поглиблюють уміння й навички, необхідні для створення навчально-методичного комплексу зі спеціальних дисциплін, а також вибору найбільш ефективних форм і методів його реалізації.

Відбувається формування проєктувальних умінь: визначати конкретні педагогічні завдання відповідно до мети і змісту освіти та виховання; визначати комплекс домінуючих та підпорядкованих завдань для кожного етапу педагогічного процесу; визначати педагогічні завдання і змісту діяльності з урахуванням потреб, інтересів, можливостей матеріальної бази й особистісно-ділових якостей; здійснювати відбір видів діяльності відповідно до поставлених завдань; планувати індивідуальну роботу зі студентами; відбирати зміст, форми, методи і засоби педагогічного процесу в їх оптимальному поєднанні; планувати систему прийомів стимулювання активності студентів тощо.

У *програмно-організаційному блоці* розроблено програму педагогічного експерименту, визначено методичний інструментарій та контингент студентів. Блок включає *критерії та показники*, узгоджені за порядком із складовими готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проєктування:

1) комунікативний (показник – наявність системи спонукань, які зумовлюють активність особистості) і рефлексивний (показник – наявність стійкого прагнення до досягнення успіху та прагнення уникнути невдачі) критерії;

2) змістовий (показник – успішність), інформаційний (показник – розвиненість умінь обирати найбільш суттєву інформацію), креативний (показник – наявність здібностей до творчості) критерії;

3) практичний (показник – сформованість професійних умінь і навичок, суттєвих для професійно-педагогічного проєктування), діяльнісний (показник – здатність застосовувати знання на практиці), організаційно-виконавчий (показник – уміння здійснювати контроль за виконанням поставлених завдань) критерії;

4) вольовий (показник – уміння долати труднощі при досягненні мети), інтегративно-особистісний (показник – професійно важливі якості) критерії.

Для більш якісного відображення динаміки змін та рівня сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проєктування нами виділено три *рівні*: низький, середній та високий.

Визначення результативності моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проєктування у процесі їх навчання у ЗВО відбувається завдяки введенню до моделі **аналітико-корегувального блоку**. Цей блок передбачає здійснення контролю, аналізу та корегування експериментальної роботи й отриманих результатів.

Таким чином, у розділі представлено вирішення третього завдання дисертаційного дослідження.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі формування готовності майбутніх-інженерів педагогів до професійно-педагогічного проектування» – представлено результати дослідно-експериментальної перевірки моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту взяли участь 254 студенти I – V курсів денної форми навчання спеціальностей „Професійна освіта. Експлуатація та ремонт місцевого та автомобільного транспорту”, „Професійна освіта. Технологія харчової промисловості та організація громадського харчування”, „Професійна освіта. Моделювання, конструювання та технологія швейних виробів”, 16 викладачів, які здійснюють підготовку майбутніх інженерів-педагогів, 31 випускник, 12 з яких працюють майстрами виробничого навчання.

Аналіз отриманих даних анкетувань та опитувань дає можливість зробити висновок про те, що у практиці професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у ЗВО недостатньою мірою здійснюються заходи з формування знань і навичок з професійно-педагогічного проектування, мотивації до педагогічної діяльності та значущі для цієї професії якості.

У цілому за результатами діагностики (анкетування, тестування, проведення контрольних робіт та комплексних проектно-творчих завдань, аналіз успішності студентів), проведеної на першому етапі дослідно-експериментальної роботи, визначено, що рівень сформованості компонентів готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування на початку експерименту є загально низьким, що вимагає вдосконалення підготовки студентів до проектування фахових завдань і дій, яку запропоновано в межах формувального експерименту.

Метою формувального експерименту, що тривав чотири роки (2014-2017), була розробка й упровадження змісту, методів, засобів та форм підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування у процесі вивчення фахових дисциплін («Методологічні засади професійної освіти», «Дидактичні основи професійної освіти», «Теорія та методика виховної роботи», «Методика професійного навчання: дидактичне проектування», «Методика професійного навчання: основні технології навчання», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Креативні технології навчання» та ін.). Підготовка до проектування фахової діяльності проводилася в експериментальних групах, контрольна група натомість навчалася за звичайним навчальним планом.

Перевірка ефективності розробленої моделі відбувалася через визначення рівня сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування (за аналогічними зрізами на попередньому етапі).

Аналіз результатів проведеного експерименту засвідчив успішність реалізації авторської моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, що підтверджують дані табл. 1.

Якісні та кількісні зміни за кожним із показників відображені в динаміці рівнів сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів контрольної та експериментальної груп до професійно-педагогічного проектування (аналіз проведено на рівні значущості 0,05):

**Динаміка рівнів готовності майбутніх інженерів-педагогів
до професійно-педагогічного проектування в ЕГ1, ЕГ2 і КГ**

<i>Показник</i>	<i>Рівень сформо- ваності</i>	<i>ЕГ1</i>	<i>ЕГ2</i>	<i>КГ</i>
<i>Мотиваційно-ціннісний компонент</i>				
Наявність системи спонукань, які зумовлюють активність особистості	низький	-18,8 %	-17,8 %	-7,7 %
	середній	6,1 %	2,6 %	8,4 %
	високий	12,8 %	15,1 %	3,3 %
Наявність стійкого прагнення до досягнення успіху та прагнення уникнути невдачі	низький	-9,3 %	-8,3 %	-3,6 %
	середній	2,5 %	2,0 %	5,8 %
	високий	9,8 %	10,3 %	1,8 %
<i>Когнітивний компонент</i>				
Успішність	низький	-22,1 %	-19,2 %	-10,2 %
	середній	14,9 %	17,9 %	9,2 %
	високий	10,5 %	8,1 %	1,0 %
Розвиненість уміння вибирати найсуттєвішу інформацію	низький	-11,1 %	-9,1 %	-0,9 %
	середній	12,0 %	13,1 %	1,7 %
	високий	1,9 %	3,7 %	-0,8 %
Наявність здібностей до творчості	низький	-24,1 %	-14,4 %	-6,6 %
	середній	12 %	4,7 %	-2 %
	високий	12,1 %	9,7 %	8,6 %
<i>Практично-діяльнісний компонент</i>				
Сформованість професійних умінь і навичок, суттєвих для професійно-педагогічного проектування	низький	-23,3 %	-16,2 %	-13,2 %
	середній	9,3 %	5,4 %	5,3 %
	високий	13,9 %	10,8 %	9,2 %
Здатність застосовувати знання на практиці	низький	-18,3 %	-16,2 %	-12,3 %
	середній	8,3 %	4,4 %	5,3 %
	високий	11,9 %	8,7 %	6,4 %
Уміння вести контроль за виконанням поставлених завдань	низький	-15,1 %	-11,2 %	-8,4 %
	середній	8,3 %	7,4 %	5,8 %
	високий	9,5 %	7,5 %	4,3 %
<i>Акмеологічний компонент</i>				
Уміння долати труднощі при досягненні мети	низький	-15,4 %	-6,3 %	-12,3 %
	середній	7,4 %	5,4 %	5,6 %
	високий	8,1 %	0,9 %	6,5 %
Професійно важливі якості	низький	-18,4 %	-9,5 %	-12,3
	середній	6,8 %	4,3 %	6,6 %
	високий	9,2 %	5,5 %	5,8 %

Отже, підтверджено ефективність запровадженої моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Таким чином, у третьому розділі завершено вирішення другого завдання та представлено розв'язання четвертого завдання дисертаційного дослідження.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне обґрунтування і практичне розв'язання актуальної наукової проблеми підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, що полягає в розробці й упровадженні теоретичної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування та експериментальній перевірці її ефективності. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки.

1. Під впливом соціального замовлення підвищується роль інженерно-педагогічної освіти, яка забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації викладачів для закладів системи допрофесійної, професійно-технічної та вищої професійної освіти. На підставі узагальнення й систематизації наукових джерел доведено, що в умовах інформатизації, гуманізації та технологізації суспільства зростає гостра потреба в інженерах-педагогах, котрі генерують ідеї з різних галузей знань педагогічної науки та інженерії, комплексно оперують міжпредметними категоріями, виконують гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні, методичні, виробничо-технологічні, діагностичні.

Професійно-педагогічне проектування розглядається як об'єктивно складна багатоступінчаста діяльність інженера-педагога, що пов'язана зі створенням моделей педагогічних систем і процесів різного рівня і втілюється як низка послідовних етапів та дій: *прогнозування* (оформлення ідеї проекту: що, де, коли необхідно зробити, щоб створити проект), *моделювання* (створення моделі: як, за яких умов буде створено проект), *конструювання* (створення цілісної конструкції: коли і в якій послідовності створюється проект, чи є в ньому відхилення, у чому причини, що треба зробити, щоб попередити їх появу) та *апробації* (упровадження проекту: яким є кінцевий результат проектування, де і як можливе використання проекту в майбутній діяльності).

2. На підставі аналізу науково-педагогічних джерел уточнено сутність феномену готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування, під яким розуміється цілісне, стійке, інтегральне утворення особистості, що підпорядковується цілеспрямованому формуванню сукупності проектувальних знань та вмінь і знаходить прояв у взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентах (мотиваційно-ціннісному, когнітивному, практично-діяльнісному та акмеологічному). До проектувальних знань віднесено знання: теоретичних і методологічних засад організації освітнього процесу; теоретичних і методологічних основ проектування педагогічної діяльності; технологічних основ професійно-педагогічного проектування; об'єктів професійно-педагогічного проектування. Проектувальні уміння охоплюють уміння: визначати конкретні педагогічні завдання відповідно до мети і змісту освіти та виховання; визначати комплекс домінуючих та підпорядкованих завдань для кожного етапу педагогічного процесу; визначати педагогічні завдання і змісту діяльності з урахуванням потреб, інтересів, можливостей матеріальної бази і особистісно-ділових якостей; відбирати види діяльності відповідно до поставлених завдань; планувати індивідуальну роботу

зі студентами; відбирати зміст, форми, методи і засоби педагогічного процесу в їх оптимальному поєднанні; планувати систему прийомів стимулювання активності студентів тощо.

3. Результатом підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування є готовність, формування якої доцільно здійснювати за розробленою моделлю, що складається з цілепрогностичного (мета та прогноз), концептуально-методологічного (методологічні підходи, принципи, педагогічні умови та компоненти готовності до професійно-педагогічного проектування), дидактико-методичного (зміст, методи, форми, засоби та етапи процесу формування готовності до професійно-педагогічного проектування), програмно-організаційного (критерії, показники та рівні готовності до професійно-педагогічного проектування та інструментарій), аналітико-коригувального (вимірювання та оцінку результату та корегувально-розвивальні заходи) блоків.

Визначено, що процес формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування є упорядкованою сукупністю функціональних етапів (початковий, перехідний, визначальний, етап спеціалізації), спрямованих на перетворення професійно зорієнтованого освітнього середовища ЗВО на контекст формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

4. Експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування підтверджена на рівні значущості 0,05 за методами оцінки середніх.

Для визначення сформованості компонентів готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування використано відповідні критерії і показники: 1) комунікативний (показник – наявність системи спонукань, які зумовлюють активність особистості) і рефлексивний (показник – наявність стійкого прагнення до досягнення успіху та прагнення уникнути невдачі) критерії; 2) змістовий (показник – успішність), інформаційний (показник – розвиненість уміння вибирати найсуттєвішу інформацію), креативний (показник – наявність здібностей до творчості) критерії; 3) практичний (показник – сформованість професійних умінь і навичок, суттєвих для професійно-педагогічного проектування), діяльнісний (показник – здатність застосовувати знання на практиці), організаційно-виконавчий (показник – уміння вести контроль за виконанням поставлених завдань) критерії; 4) вольовий (показник – уміння долати труднощі при досягненні мети), інтегративно-особистісний (показник – професійно важливі якості) критерії.

Показники до кожного критерію, які розроблено на підставі визначення змісту відповідного структурного компоненту готовності майбутнього інженера-педагога до професійно-педагогічного проектування, аналізувалися на трьох рівнях (низький, середній, високий).

Якісні й кількісні зміни за кожним із показників продемонстрували більш високу позитивну динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування у експериментальній групі на відміну від контрольної (аналіз проведено на рівні значущості 0,05).

Робота не претендує на остаточне розв'язання досліджуваної проблеми. Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з розробкою цілісної

концепції проектно-педагогічної діяльності у сучасній вищій школі, створенням структурно-функціональної моделі проектної діяльності закладу освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Литвиненко О. В. Історичний аналіз поняття "проектування" в професійно-педагогічній діяльності викладача ВНЗ. *Вісник Луганського національного університету*. Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2011. № 20 (231). С. 264-270.

2. Литвиненко О. В. Теоретичні передумови дослідження проблеми професійно-педагогічного проектування. *Наука і освіта. Науково-практичний журнал*. Спецвипуск. Серія: педагогіка. Одеса : Вид-во Південного наукового центру АПН України. 2011. № 6. С. 148-150.

3. Литвиненко О. В. Формування економічних знань майбутніх інженерів-педагогів на основі використання ІКТ навчання. *Освіта Донбасу. Науково методичне видання*. Луганськ : Вид-во ЛНУ імені Т. Шевченка, 2011. № 1(144). С. 99-102.

4. Литвиненко О. В. Педагогічне проектування у інженерно-педагогічній освіті. *Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць*. Слов'янськ : Вид-во СДПУ спільно з видавництвом ГДПШМ, 2011. Спецвипуск 7. Частина II. С. 16-22.

5. Литвиненко О. В. Професійно-педагогічне проектування навчального процесу у ВНЗ. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2012. № 22 (257). Ч. 5. С. 103-108.

6. Литвиненко О. В. Сутнісні ознаки професійно-педагогічного проектування. *Педагогіка вищої та середньої школи. Збірник наукових праць*. Кривий Ріг : Вид-во ДВНЗ «КНУ», 2012. № 34. С. 267-274.

7. Литвиненко О. В. Вимоги до змісту професійної діяльності інженера-педагога у сучасних умовах. *Наукова скарбниця освіти Донеччини Науково-методичний журнал*. Донецьк : ДОШПО, 2013. №1(14). С. 38-42.

8. Литвиненко О. В. Рівні готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. Ужгород, 2013. № 27. С. 102-106.

9. Литвиненко О. В. Проблема готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування. *Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка*. Луганськ : Вид-во ЛНУ імені Т. Шевченка, 2013. №18(277). Ч.3. С. 71-80.

10. Литвиненко О. В., Шищенко І. В. Акмеологічний компонент готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 17-18. С. 211-217.

Статті у закордонних виданнях та статті, які входять до світових наукометричних баз

11. Литвиненко О. В. Педагогические условия эффективной подготовки будущих инженеров-педагогов к профессионально-педагогическому проектированию. *Оралдын ғылым жаршысы* : научно-теоретический и практический журнал, серия : педагогические науки. Уральск : Уралнаучкнига, 2013. № 14(62). С. 33-40.

12. Литвиненко О. В., Шищенко І. В. Статистичні результати впровадження моделі підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного

проектування. *Фізико-математична освіта. Науковий журнал*. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2018. № 1 (15). (Index Copernicus)

Опубліковані праці апробаційного характеру

13. Литвиненко О. В. Роль професійно-педагогічного проектування у професійній підготовці фахівців інженерно-педагогічного профілю. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Теорія і практика*: матеріали науково-практичної конференції, м. Артемівськ, 18-20 жовтня 2012 року. Артемівськ : ННПП УПА, 2012. С. 201-203.

14. Литвиненко О. В. Актуальні питання професійно-педагогічного проектування. *Професіоналізм педагога в контексті європейського вибору України : якість освіти – основа конкурентноспроможності майбутнього фахівця* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ялта, 22-24 вересня 2011 року. Ялта : РВНЗ КГУ, 2011. Ч 2. С. 52-54.

15. Литвиненко О. В. Показники готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування. *Актуальні питання теорії та методики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Хмельницький, 25-26 квітня 2013 року. Хмельницький : ХНУ, 2013. С. 150-151.

16. Литвиненко О. В. Проблеми формування економічної культури студентів інженерно-педагогічних спеціальностей в процесі професійної підготовки. *Освіта в інформаційному суспільстві : філософські, психологічні та педагогічні аспекти* : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару, м. Суми, 27-28 жовтня 2010 року. Суми : Вид-во СумДУ, 2010. С. 14-16.

17. Литвиненко О. В. Проектування освітнього процесу як один із ефективних методів здійснення педагогічної діяльності. *Реалізація компетентнісного підходу в системі професійної освіти педагога* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Євпаторія, 22-23 березня 2012 року. Євпаторія : ЄІСН РВНЗ «КГУ», 2012. С.56-59.

18. Литвиненко О. В. Проектування як один із ефективних методів здійснення педагогічної діяльності. *Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Хмельницький, 19-20 квітня 2012 року. Хмельницький : ХНУ, 2012. С. 147-148.

19. Литвиненко О. В. Сучасні вимоги щодо підготовки інженерно-педагогічних кадрів. *Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогіки і психології* : збірник тез наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 19-20 жовтня 2012 року. Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота». С. 67-70.

Опубліковані наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

20. Литвиненко О. Про результати підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2017. № 2(3). С. 51-56.

21. Литвиненко О. В. Професійно-педагогічне проектування в інженерно-педагогічній освіті : наук.- метод. реком. для студ. III к. спец. проф. навчання (за

профілем підготовки) : «Транспорт», «Харчові технології», «Технологія виробів легкої промисловості» / за наук. ред. В. В. Докучаєвої. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 163 с.

22. Литвиненко О. В. Робоча навчальна програма дисципліни «Професійно-педагогічне проектування в інженерно-педагогічній освіті» для спеціальностей професійна освіта (за профілем): «Транспорт», «Харчові технології», «Технологія виробів легкої промисловості». Луганськ, 2012.

АНОТАЦІЇ

Литвиненко О. В. Підготовка майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. – Суми, 2018.

Дисертаційну працю присвячено проблемі формування готовності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей до педагогічного проектування: представлено результати науково-теоретичного аналізу різних аспектів феномена „професійно-педагогічне проектування”; проаналізовано основні поняття професійно-педагогічного проектування як важливі компоненти загальної компетенції педагога; окреслено зміст професійно-педагогічного проектування; визначено особливості підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей до проектування фахової професійної діяльності з урахуванням усіх складових цілісного педагогічного процесу. У дисертаційному дослідженні представлено результати експериментальної перевірки моделі підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування; наведено результати діагностики чинників продуктивного професійно-педагогічного проектування у інженерів-педагогів; надано теоретичне обґрунтування моделі ефективної підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійно-педагогічного проектування.

Ключові слова: підготовка майбутніх інженерів-педагогів; основи професійно-педагогічного проектування; проектно-педагогічна діяльність; проектні уміння; професійна готовність майбутніх інженерів-педагогів до педагогічного проектування.

Литвиненко А. В. Подготовка будущих инженеров-педагогов к профессионально-педагогическому проектированию. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (доктора философии) по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Луганский национальный университет имени Тараса Шевченка, Сумский государственный педагогический университет имени А.С. Макаренко. – Сумы, 2018.

Диссертационная работа посвящена проблеме формирования готовности студентов инженерно-педагогических специальностей к педагогическому проектированию: представлены результаты научно-теоретического анализа различных аспектов феномена «профессионально-педагогическое проектирование»; проанализированы основные понятия профессионально-педагогического проектирования как важные компоненты общей компетенции педагога; очерчено содержание профессионально-педагогического проектирования; определены особенности подготовки студентов инженерно-педагогических специальностей к проектированию профессиональной деятельности с учетом всех составляющих целостного педагогического процесса. В диссертационном исследовании представлены результаты экспериментальной проверки модели подготовки будущих инженеров-педагогов к профессионально-педагогическому проектированию; приведены результаты диагностики факторов продуктивного профессионально-педагогического проектирования у инженеров-педагогов; предоставлено теоретическое обоснование модели эффективной подготовки будущих инженеров-педагогов к профессионально-педагогическому проектированию.

Ключевые слова: подготовка будущих инженеров-педагогов; основы профессионально-педагогического проектирования; проектно-педагогическая деятельность; проектные умения; профессиональная готовность будущих инженеров-педагогов к педагогическому проектированию.

Litvinenko O. V. Preparation of future engineers-teachers for vocational and pedagogical design. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Dissertation on the receipt of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences (PhD) on a specialty 13.00.04 "Theory and methods of professional education". – Luhansk Taras Shevchenko National University, Makarenko Sumy State Pedagogical University. – Sumy, 2018.

The dissertation is devoted to the problem of formation of readiness of students of engineering and pedagogical specialties for pedagogical designing. In the first section the results of the scientific and theoretical analysis of various aspects of the phenomenon, "vocational and pedagogical design" are presented; the basic concepts of professional-pedagogical designing are analyzed as important components of the general competence of the teacher; outlined the content of vocational and pedagogical design; the peculiarities of preparation of students of engineering and pedagogical specialties for the design of professional professional activity are determined taking into account all components of a holistic pedagogical process.

We have determined that the process of forming the readiness of future engineers-teachers for professional-pedagogical design is an ordered set of functional components aimed at transforming the professionally oriented educational environment of higher educational institutions into the context of forming the readiness of future engineers-teachers for vocational and pedagogical design.

With the identified structures of vocational and pedagogical design, we have identified a variety of scientific approaches to address this issue. We consider that the structure of vocational and pedagogical design in engineering and pedagogical education contains motivational-value, cognitive, practical-activity and acmeological components. In

the second section the results of experimental verification of the model of training future engineers-teachers for vocational and pedagogical design.

We propose the development and substantiation of the model of readiness of future engineers-teachers for vocational and pedagogical design, which is of a promising nature, as well as the composition of the relevant knowledge on vocational and pedagogical design, skills and qualities that should be formed in the process of training future engineers-teachers. The proposed model consists of seven blocks. The whole-prognostic unit provides for a clear definition of the goals and objectives of the teaching staff for psychological and pedagogical training of future engineers-teachers. In the conceptual-methodological block, we have identified these methodological approaches. Structural-dynamic unit consists of two elements: psychological structure of readiness (motivational-value, cognitive, practical-activity and acmeological component); dynamic structure of readiness (criteria, indicators and levels of formation of each component). The didactic-methodical block of the model involves the selection of purposeful content at the level of special disciplines. The programmed-organizational unit has developed a program of pedagogical experiment, defined methodical tools. Experimental-technological unit includes a diagnostic survey and stages of the process of forming the readiness of future engineers-teachers for vocational and pedagogical design. Determining the effectiveness of the model for the formation of the readiness of future engineers-teachers for vocational and pedagogical design in the process of their training in universities is due to the introduction of a model analytical-correction block.

The study was accompanied by statistical processing of the results and their respective interpretation. The cuts made after the formative stage of the experiment showed that in the experimental groups as a result of the implementation of the developed model, the level of readiness of future engineers-teachers to professional-pedagogical design increased.

Keywords: training of future engineers-teachers; the basis of vocational and pedagogical design; design and pedagogical activity; design skills; Professional readiness of future engineer teachers to pedagogical design.